

Anonim Şirketlerde Yetki Devri ve Devrin Sorumluluğa Etkisi

A. Giriş – Yönetim Kurulu ve Görevleri

Ticari hayatın ve ekonominin lokomotifi olan anonim şirketler, kural olarak şirket yönetim kurullarınca yönetilir ve temsil edilirler. Bu kapsamda, yönetim kurulunun bir şirket için iki temel işlevi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, şirketin iç işleyişinin idaresi ve karar alma mekanizmalarının oluşturulması olup; ikincisi ise şirketin şirket dışı 3. kişilere karşı temsil edilmesi, başka bir deyişle, şirketin 3. kişilerle hukuki işlem yapmasını sağlamaktır. Bu iki işlevi birer örnek ile açıklamak gerekirse, yönetim kurulunun bir şirket çalışanını mali işlemlerden sorumlu müdür olarak ataması şirketin yönetimine ilişkin bir işlem olarak sınıflandırılacak; şirketin imzaya yetkili yönetim kurulu üyesinin şirket adına başka bir şirketle satış sözleşmesi akdetmesi ise şirketin temsiline ilişkin bir işlem olacaktır.

Türk Ticaret Kanunu (“TTK”) yönetim kuruluna ait bu görev ve yetkilerin devrini mümkün hale getirmiş ve devir usullerini belirleyerek devre bağlanan hukuki sonuçları düzenlemiştir. Bu bültenimizde yönetim kurulunun görev ve yetkilerinin hangi ihtiyaçlara istinaden devredildiği, bunlar devredilirken hangi yolların izlenmesi gerektiği ve devrin şirket yöneticileri açısından ne tür hukuki sonuçlar doğuracağı incelenecektir.

B. Şirket Yönetimi ve Temsili Neden Devredilir?

B.1. Etkin ve Yetkin Yönetimin Sağlanması

Tahmin edilebileceği üzere, birden çok faaliyet konusu olan veya yurt genelinde ve hatta yurtdışında teşkilatlanmış bir şirketin tek elden yönetilmesi, şirketin hızlı karar alıp uygulamasını engelleyecek ve ticari hayatın ani değişen ortamına ayak uydurmasını zorlaştıracaktır. Günümüz iş hayatı, şirketleri hantallıktan ve bürokrasiden uzak etkin bir yönetim yapısına sahip olmaya zorlamaktadır. Ayrıca, uzmanlık gerektiren teknik konularda (finansman, araştırma geliştirme, insan kaynakları vb.) yetkinin devredilmesi şirketin bu tür hususlarda daha nitelikli kararlar vermesini kolaylaştıracaktır. Unutulmamalıdır ki, yönetim kurulu üyelerinin hem zaman hem de yetkinlik bakımından şirketin her türlü faaliyet ve işleyişine dahil olması ve bunları usulüne uygun şekilde yürütmesi çoğu zaman mümkün olmaz.

Bu kapsamda, yönetim kurulunun yönetim ve temsil yetkisini devretmesi ticari ve hukuki bir ihtiyaç haline gelmektedir. Bu ihtiyaca cevap olarak, TTK 367. maddesiyle şirketin yönetiminin ve 370. ve 371. maddeleriyle ise şirketin temsilinin yönetim kurulu üyelerinin bir kısmına veya yönetim kurulu üyesi olmayan 3. kişilere devrini mümkün hale getirmiştir. Bu şekilde, yetkinin sınırlı (konu, miktar vb.) veya sınırsız olarak devredildiği yönetim kurulu üyesi veya üyeleri veyahut 3. kişiler şirketi yetkileri çerçevesinde yönetecek ve şirket adına işlem yapabileceklerdir. TTK'ya göre temsil yetkisinin yönetim kurulu dahilinde bulunan bir kimseye verilmesi halinde bu üye *murahhas üye* olarak anılacak, yetkinin yönetim kurulu üyeleri dışından bir kişiye verilmesi halinde bu kişinin unvanı *murahhas müdür* olacaktır.

İNAN&ARAS

Şirket yönetiminin ve temsilinin ayrı devredilmesi hukuken mümkündür. Ancak, özel bir durum olmadığı müddetçe temsil yetkisi devredilmeksizin yönetim yetkisinin devredilmesi devir ile amaçlanan olumlu sonuçların ortaya çıkmasını engeller. Basit bir örnekle, şirketin insan kaynakları işlerinin yönetiminden sorumlu murahhas müdürün işçilerle şirket nam ve hesabına iş sözleşmesi akdetmeye yetkili olmaması veya finans işlerinden sorumlu murahhas üyenin banka nezdinde şirket adına hesap açmaya yetkili kılınmaması anlamsız bir fiili durum yaratacaktır. Dolayısıyla, yönetim kurulları ticari hayatın gereklerine uygun olarak bir konuyla ilgili yönetim yetkisini devrederken aynı zamanda bununla bağlantılı temsil yetkisini de ilgisine devretmektedirler.

B.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluktan Kurtulması

Yönetim ve temsil yetkisinin devrinin şirketin verimli çalışmasına yönelik sonuçlarının yanında yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları bakımından da ciddi etkileri bulunmaktadır. Kural olarak, yönetim kurulu üyeleri ve yönetim kurulu üyesi olmayan yöneticiler kanundan ve şirket esas sözleşmesinden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal etmeleri halinde, şirkete, pay sahiplerine ve hatta şirket alacaklılarına karşı verdikleri zararlardan sorumlu olurlar.

Bu çerçevede, ticari hayatta çoğu zaman ortaya çıkan sorun şudur: hem şirketin sahibi hem de yönetim kurulu üyesi olan iş insanı, şirketin kontrolünü ve yönetimini kaybetmek istemez ama bir yandan da hem şirketin teknik faaliyetlerinin uzman kişilerce yönetilmesini hem de kendisi tarafından yetkilendirilmiş 3. kişilerin yürüttüğü faaliyetlerden kişisel olarak sorumluluğunun bulunmamasını talep eder. Bu talep bir yarıyla anlaşılabilir olup; diğer bir yandan ise sorumluluk hukukunun sınırlarını zorlamaktadır.

Genel hukuk prensibine göre, bir kimse bir konuda ne kadar yetki sahibiyse onun doğurduğu sonuçlarından da o denli sorumludur. Dolayısıyla, herhangi bir konuda usulüne uygun yetkilendirilmiş bir yöneticinin hukuka aykırı işlemlerinden ilgili konuda yetki ve görevi bulunmayan yönetim kurulu üyelerinin topyekûn sorumlu olması adil bir yaklaşım olmayacaktır.

Bu yaklaşım kapsamında, TTK'nın 553 / 2 maddesi *kanundan veya şirket esas sözleşmesinden doğan bir yetkiyi usulüne uygun olarak bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine veyahut 3. kişiye devreden yönetim kurulu üyelerinin yetkiyi devrettikleri kişilerin seçiminde makul derecede özen gösterdikleri sürece, bu kişilerin fiil ve kararlarından sorumlu tutulamayacağını* hükme bağlamıştır. Buna ek olarak, TTK'nın 553 / 3 maddesi **hiç kimsenin, kontrolü dışında kalan, kanuna ve şirket esas sözleşmesine aykırılıklar ve yolsuzluklar sebebiyle sorumlu tutulamayacağını** ve bu sorumsuzluk halinin gözetim ve özen yükümlülüğü gerekçe gösterilerek ortadan kaldırılamayacağını düzenlemiştir. Bu kapsamda, örneğin, daha önce uzun süreler SGK müfettişi olarak görev yapmış ve bu deneyimine güvenilerek şirkete insan kaynaklarından sorumlu murahhas müdür olarak atanmış bir kişinin yaptığı yolsuzluk sebebiyle ortaya çıkan zarardan kişinin atanmasında gerekli özeni göstermiş yönetim kurulu üyelerinin şahsen sorumlu olması hukuken mümkün değildir. İşte bu husus yukarıda zikredilen iş insanı talebinin anlaşılabilir kısmını oluşturmaktadır.

Diğer yandan ise, bu kuralların geniş yorumlanması ve yönetim kurulu üyelerinin atadıkları yöneticinin işlediği tüm hukuka aykırılıklardan tamamen sorumsuz tutulması düzenlemenin doğasına aykırı olacaktır. *Unutulmalıdır ki, TTK'nın 375 / 1 / e maddesi uyarınca **yönetim kurulu şirket yöneticilerin üst gözetiminden sorumludur; yöneticilere gerekli talimatların verilmesi de yönetim kurulunun görevleri arasındadır.*** Özetle, yönetim kurulu üyelerinin sorumsuzluk hali ile üst gözetim sorumluluğu arasında anlamlı bir denge kurulması gerekmektedir. Bu çerçevede, yönetim kurulu üyeleri ne şirket içinde gerçekleşen tüm usulsüzlüklerden sorumlu tutulmalı ne de işlemin ciddiyeti ve şirket için önemi sebebiyle gözetim sorumluluğun giren işlerdeki hukuka aykırılıklardan sorumsuz tutulmalıdırlar.

C. Şirketin Yönetimi ve Temsili Nasıl Devredilir?

Şirket yönetim ve temsilinin devrinden beklenen faydaların (yönetim kurulu üyelerinin sorumluluktan kurtulması ve etkin yönetim) sağlanabilmesi için devrin TTK'da belirtilen usul ve esaslara uygun şekilde yapılması gerekir. Yapılması gereken işlemler ve sağlanması gereken koşullar aşağıdaki gibidir.

C.1. Şirket esas sözleşmesinde yönetim ve temsil yetkisinin devrine imkân veren bir madde bulunması gerekmektedir.

İlgili madde kuruluş esas sözleşmesinde bulunmuyorsa genel kurul tarafından esas sözleşmeye sonradan eklenebilir. Esas sözleşmede ilgili madde şu şekilde düzenlenebilir: “Yönetim kurulu, hazırlayacağı bir iç yönerge ile yönetimi kısmen veya tamamen bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine veya yönetim kurulu üyesi olmayan bir 3. kişiye devretme hakkına sahiptir.”

C.2. Yönetim kurulu şirket iç yönergelerini hazırlayacak ve bu iç yönergeyi bir yönetim kurulu kararı olarak onaylayacaktır.

İç yönerge, şirketin yönetim ve temsiline ilişkin bir çerçeve belgedir. Şirketin organizasyon şeması, hangi birimin ne işle görevli olduğu, hangi birimin veya pozisyonun kime raporlama yapacağı, hangi imza yetkilisinin hangi şartlar altında (parasal miktar sınırlaması, müşterek veya münferit imza yetkisi) ve hangi konularda imzaya yetkili olduğu hususları bu belge içerisinde yer alır. Yönetim kurulu sonradan yapacağı yönetici atamalarıyla bu çerçevenin içeriğini dolduracak ve şirket düzenlemelerini işler hale getirecektir.

C.3. Yönetim kurulu, alacağı bir karar ile onayladığı iç yönergede oluşturulmuş makamlara ve imza gruplarına atamalar yapacaktır.

İç yönergenin oluşturulması sırasında metnin içerisinde kişi isimleri bulunmaması dikkat edilmesi gereken bir husustur. İç yönerge içerisinde yalnızca imza yetkilisi grupları oluşturulmalı ve bu grupta bulunanların yapabileceği işlemler belirtilmelidir. Akabinde alınacak bir yönetim kurulu kararıyla da, iç yönergede oluşturulan imza yetkilisi gruplarına, yönetim kurulunca belirlenen kişiler atanmalıdır.

C.4. Şirket iç yönergesi ve iç yönergede oluşturulmuş makamlara ve imza gruplarına yapılan atamalara ilişkin alınmış yönetim kurulu kararı ilgili ticaret sicil müdürlüğü nezdinde tescil edilecek ve ticaret sicil gazetesinde ilan edilecektir.

C.5. Tescil olunan atama kararı ardından yönetime ve temsile (imzaya) yetkili olan kişilerin imzalarını içeren ve iç yönergeye uygun imza sirküleri hazırlanacak ve sirküler noter onayından geçirilecektir.

D. Sonuç

Birden çok alanda faaliyet gösteren veya iş yoğunluğu yüksek şirketler için yönetim ve temsil yetkisinin devredilmesi ticari bir ihtiyaçtır. Zira, yetki devri şirket içi işleyişin hızlanmasını ve teknik konularda yetkin kimselerin karar alma mekanizmasına dahil olmasını sağlayacak, böylelikle şirket içinde daha etkin bir yönetim anlayışının tesis edilmesini kolaylaştıracaktır. Ayrıca, yetkinin usulüne uygun devredilmesi halinde, diğer yönetim kurulu üyeleri yetkinin devredildiği kişi tarafından gerçekleştirilen hukuka aykırılıklardan sorumlu olmayacak ve ileride bu sebeplerle doğabilecek sorumluluktan muaf olacaktır. Yukarıda ifade edilen tüm prosedür ve gereklerin yerine getirilmesi halinde, yönetim kuruluna ait yönetim ve temsil görevi usulüne uygun devredilmiş olacak ve bununla amaçlanan hukuki ve idari sonuçlar gerçekleştirilebilecektir.